

Analysis of the Issues of Compiling Master's Theses in the Field of Architecture and Urban Planning

Hamzeh Zeraati¹ | Mohsen Ghasemi^{2*} | Mansour Nikpour³

1- PhD student in Architecture, Islamic Azad University, Bam Branch, Iran. arch53tect30vill@yahoo.com

2- Assistant Professor of Architecture, Islamic Azad University, Bam Branch, Iran (Corresponding Author)
mgh1393@yahoo.com

3- Assistant Professor of Architecture, Islamic Azad University, Bam Branch, Iran. mnik56@gmail.com

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article	Objective: The purpose of this study is to identify the issues of compiling master's theses in the field of architectural and urban engineering.
Article history: Received: 01 February 2022 Received in revised form: 10 May 2022 Accepted: 22 May 2022 Published online: 22 May 2022	Methodology: The method of the present research is analytical and survey that the method of data analysis of the foundation and semi-structured interview were used to answer the research question. In this study, using purposive sampling method, 24 professors of the Department of Architecture and Urban Planning of Tehran Universities were interviewed. Also, theoretical sampling method, which is the most common method in the Grounded Theory method, was used, Sampling was done until theoretical saturation was achieved. ATLAS TI software was used to encode and extract the categories.
Keywords: Master Architecture Theses, Grounded Theory, Theoretical Thinking, Creative Architectural Ideas, Research barriers.	Results: The findings of the present study showed that the most important issues for students in the field of architecture and urban planning are the external conditions and contexts of the field of architecture, Job and financial constraints of senior architecture students, Quantitative orientation, restrictions on guidance and counseling, and evaluation of senior dissertations, The confusion of thematic and research priorities, Incompatibility of research fields with the conditions of society and external realities, Weakness of students' educational and research bases, Weakness of basic educational and research courses of architecture department, Theories of theoretical thinking were identified.
	Conclusion: Architectural students in the process of compiling master's theses as a scientific document and their professional identity face motivational challenges and confusion of theoretical thinking and Degree orientation which reduces the efficiency and quality of students' master plans and dissertations and cannot be a document to guarantee and introduce them to the professional community.

Cite this article: Zeraati, H., Ghasemi, M., Nikpour, M. (2022). Analysis of the Issues of Compiling Master's Theses in the Field of Architecture and Urban Planning. *Journal of Knowledge Studies*, 15(56), 46-63.

DOR: 20.1001.1.20082754.1401.15.56.2.6

واکاوی چالش‌های تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته معماری و شهرسازی

حمزه زراعتی^۱ | محسن قاسمی^{۲*} | منصور نیک‌پور^۳

1- دانشجوی دکتری گروه معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد بم، ایران. arch53tect30vill@yahoo.com

2- استادیار گروه معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد بم، ایران. (نویسنده مسئول). mgh1393@yahoo.com

3- استادیار گروه معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد بم، ایران. mnik56@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: هدف از این مطالعه، شناخت چالش‌های تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته مهندسی معماری و شهرسازی است.
تاریخ دریافت: 1400/11/12	روش پژوهش: روش پژوهش حاضر تحلیلی و پیمایشی بوده که از روش تحلیل داده بنیاد و مصاحبه نیمه ساختاریافته برای پاسخ به سؤال پژوهش استفاده شد. در این پژوهش با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند 24 نفر از اساتید گروه معماری و شهرسازی دانشگاه‌های تهران مورد پرسشگری قرار گرفتند، همچنین از روش نمونه‌گیری نظری که رایج‌ترین روش در روش تحلیل داده بنیاد است، استفاده شد و نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری صورت گرفت، جهت کدگذاری و استخراج مقوله‌ها از نرم افزار ATLAS TI استفاده شد.
تاریخ بازنگری: 1401/02/20	یافته‌ها: یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که مهمترین چالش‌های دانشجویان رشته مهندسی معماری و شهرسازی شرایط و زمینه‌های بیرونی رشته معماری، محدودیت شغلی و مالی دانشجویان ارشد معماری، کمیت‌گرایی، محدودیت‌های مربوط به راهنمایی و مشاوره و ارزشیابی پایان‌نامه‌های ارشد، آشنافتگی اولویت‌های موضوعی و پژوهشی، عدم انطباق زمینه‌های پژوهشی با شرایط جامعه و واقعیت‌های بیرونی، ضعف پایه‌های آموزشی و پژوهشی دانشجویان، ضعف دروس پایه آموزشی و پژوهشی گروه آموزشی معماری، آشنافتگی تفکر نظری مورد شناسایی قرار گرفتند.
تاریخ پذیرش: 1401/03/01	نتیجه‌گیری: دانشجویان رشته مهندسی معماری در فرآیند تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد به عنوان سند علمی و هویت حرفه‌ای خود با چالش‌های انگیزشی و آشنافتگی تفکرات نظری و مدرک‌گرایی و ... مواجه هستند که باعث کاهش کارایی و کیفیت طرح‌های و پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشجویان شده و نمی‌تواند سند و مدرکی برای تضمین و معرفی آنها به جامعه شغلی باشد.
تاریخ انتشار آنلاین: 1401/03/01	
واژه‌های کلیدی: پایان‌نامه‌های ارشد معماری و شهرسازی، تحلیل داده بنیاد، تفکر نظری، ایده‌های خلاقانه معماری، موانع پژوهش.	

استناد: زراعتی، ح، قاسمی، م، نیک‌پور، م. (1401). واکاوی چالش‌های تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته معماری و شهرسازی. دانش‌شناسی،

46-63, (56)15

DOR: 20.1001.1.20082754.1401.15.56.2.6

حق مؤلف © نویسندگان.

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

مقدمه

پژوهش از راه‌های اصلی پیشرفت و ترقی مادی و معنوی هر کشوری محسوب می‌شود (بایار جلیک و تاسل^۱، ۲۰۱۲). اهمیت پژوهش و تولید علم در دنیای امروز به حدی است که در ارزیابی کارنامه علمی هر کشور میزان ارائه مقالات، تعداد نیروی محقق و حجم سرمایه‌گذاری در بخش پژوهش‌ها به عنوان شاخص‌های توسعه یافتگی در نظر گرفته می‌شوند (مجاهد و همکاران، ۱۳۹۰). همه کشورها به خصوص کشورهای در حال توسعه دریافته‌اند که برای رسیدن به رشد و توسعه واقعی و حل مشکلات اجتماعی، بهداشتی و اقتصادی و تدوین برنامه‌های آموزشی راهی جز سرمایه‌گذاری و استفاده از یافته‌های پژوهشی ندارند و بدون پژوهش و استفاده از نتایج آن، به توسعه پایدار به مفهوم واقعی دست نخواهند یافت لذا توجه ویژه‌ای برای سرمایه‌گذاری در این حیطه نموده‌اند (پاول و گرین^۲، ۲۰۰۷). به احتمال قریب به یقین از زمان تأسیس مراکز دانشگاهی، قسمت اعظم تولید دانش و تحول در زندگی بشر را می‌توان ناشی از فعالیت‌های آموزشی پژوهشی این مراکز برشمرد (احمدی گل و سنگری، ۱۳۹۶). نقش دانشجویان تحصیلات تکمیلی در فرایند پژوهش و توسعه پژوهش‌ها در جامعه پیش از پیش اهمیت دارد. بخش عمده‌ای از پژوهش‌های دانشگاهی دانشجویان تحصیلات تکمیلی در قالب پایان‌نامه انجام می‌شود (حکاک و همکاران، ۱۳۹۷). از این رو پایان‌نامه‌ها خود یکی از ابزارهای مهم گردآوری اطلاعات پژوهشی به شمار می‌آیند (رضاخانی مقدم و همکاران، ۱۳۹۰).

با این حال، پژوهش همیشه به سادگی و بی‌غل‌وغش انجام نمی‌شود. انجام پژوهش‌های دانشگاهی گاه به اندازه‌ای پیچیده است که پژوهشگر را درمانده و از ادامه‌ی کار باز می‌دارند (دیانی، ۱۳۸۱).

پایان‌نامه نویسی در عمل، مشکلات و پیچیدگی‌هایی را پیش روی دانشجویان قرار می‌دهد و چالش‌های گوناگونی را برای آنها به همراه دارد. رشته شهرسازی و معماری نیز از این قاعده مستثنی نیست. شاید عمده‌ترین فقدان که در زمینه فرآیند تدوین پایان‌نامه در رشته شهرسازی و معماری احساس می‌شود، شناخت چالش‌های پژوهش برای پایان‌نامه نویسی باشد، چرا که اولین قدم برای از میان برداشتن موانع و مشکلات، شناسایی و شناخت آنهاست و در صورت آگاهی از آنها، می‌توان راه حل‌های اجرایی مناسب با آنها را پیدا کرد.

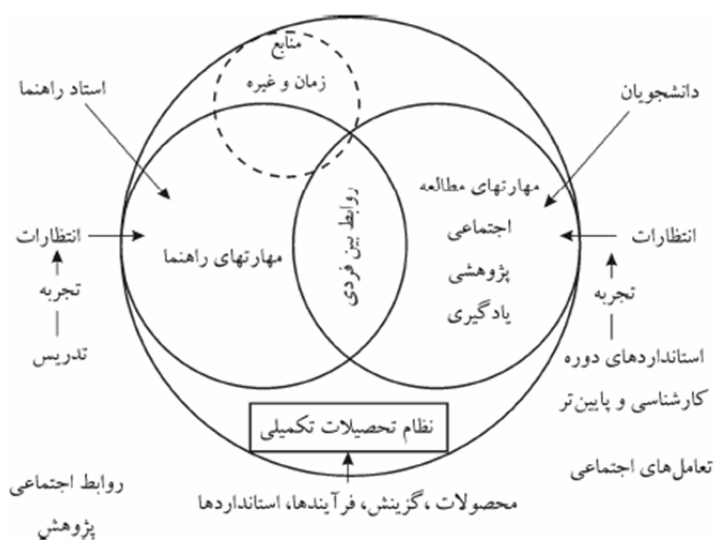
مسئله مهم دیگری که در پایان‌نامه‌های معماری و شهرسازی مطرح است، مسئله اجرایی و عملیاتی شدن در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد است. دانشجویان معماری در پایان‌نامه‌های خود زمان بیشتری را برای طراحی و ترسیم نقشه موضوعاتی که انتخاب کرده‌اند، صرف می‌کنند؛ اما کمتر پایان‌نامه دانشگاهی دانشجویان به یک پروژه اجرایی و یک منبع و الگویی منتهی می‌گردد. شاید بتوان گفت یکی از مشکلات اصلی در این زمینه، مسئله آموزش دانشجویان در فرایند پژوهش می‌باشد. آشفتگی فضاهای آموزش معماری و شهرسازی در ایران و عدم وجود روندی تقریباً پاسخ‌ده به نیازهای آموزشی دانشجویان و عدم هدفمند کردن ذهن دانشجو در جهت یادگیری از مسائل اساسی و ضعف‌های آموزش معماری و شهرسازی ما می‌باشد. به طوری که در آموزش آکادمیک، ارزیابی کمی و عددی معیار اساسی ارزیابی دانشجو قرار گرفته شده است و خیری از کیفیت نیست (محمودی صاحبی و همکاران، ۱۳۹۲).

پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها که گزارش پژوهش در دوره‌های کارشناسی ارشد و دکترای تخصصی هستند (استری - اسمیت، تریپی و لاو^۳، ۲۰۰۲: ۱۵۳؛ شورای عالی برنامه‌ریزی ۱۳۷۲، ۱۳۷۳)، برای انتقال اطلاعات به مخاطبان خود تدوین می‌شوند و از این رو نوعی مدرک به شمار می‌روند (ریتز^۴، ۲۰۰۲). از نظر «دایشارت» مدرک، ظرفی از اطلاعات است که برای انتقال پیام بین یک نویسنده و یک خواننده از آن استفاده می‌شود. بنابراین، صرف نظر از گونه‌های متعدد مدارکی که وجود دارند، همه مدارک دارای یک ویژگی مشترک هستند و آن، انتقال اطلاعات است (دایشارت^۵، ۱۹۹۷). حجم عمده‌ای از پژوهش‌های دانشگاهی در قالب پایان‌نامه‌ها انجام می‌شوند و بسیاری از مقالات علمی مستخرج از همین پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها هستند. از این رو، پایان‌نامه‌ها نقش مهمی در تولید دانش جدید دارند. به بیان دیگر،

1. Bayarcelik & Tasel
2. Powell & Green
3. Easterby-Smith, Thorpe, and Lowe
4. Reitz.
5. Duyshart

پایان‌نامه نه تنها تمرین پژوهش برای دانشجویان است، خود یکی از روش‌های تولید دانش جدید محسوب می‌شود (منصوریان، ۱۳۸۹). با این وجود، **استانداردهای ارزیابی پایان‌نامه** مبهم و رمزگونه هستند (هولبروک^۱، ۲۰۰۲). معیارهایی از قبیل "اصالت" و "کمک به نظریه‌های موجود" اغلب به عنوان معیارهایی مهم تلقی می‌شوند، لیکن این معیارها برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی عملیاتی نشده و عینی نیستند (بورکوسکی^۲، ۲۰۰۶).

راهنمایی پایان‌نامه وظیفه تدریس کاملاً پیچیده‌ای است که انجام آن نیازمند تعهدی عمیق برای صرف زمان و انرژی است. راهنمایی دست و پنجه نرم کردن با مشکلات بسیاری است که پیوستاری گسترده از توجه به نکات فنی پروژه تحقیقاتی تا حفظ روحیه و گاهی اوقات حتی سلامتی دانشجو را در بر می‌گیرد. فرایند پیچیده راهنمایی و عوامل مؤثر بر آن در دیاگرام (۱) به تصویر کشیده است (گلد و والکر^۳، ۲۰۰۶).

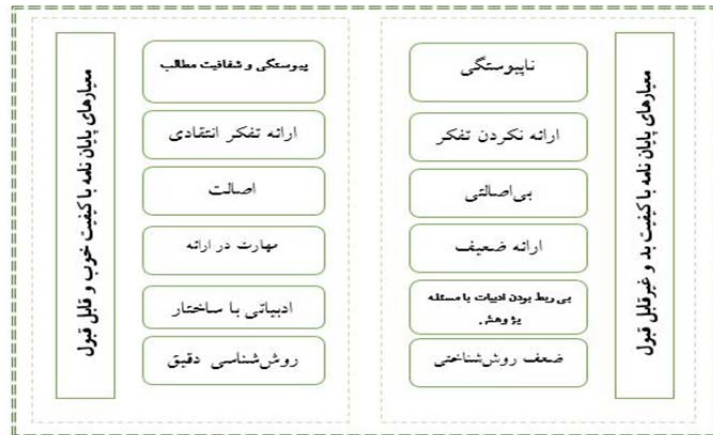
شکل ۱. عوامل مؤثر بر راهنمایی پایان‌نامه

این نمودار بیانگر آن است که دانشجو و استاد راهنما با توشه‌ای از انتظارات و تجربه‌ها و در یک ارتباط بین فردی فرایند راهنمایی را آغاز می‌کنند. مهارت‌های مطالعاتی، اجتماعی، پژوهشی و توان یادگیری دانشجو از سویی و مهارت‌های علمی و رفتاری استاد راهنما از سوی دیگر تحت تأثیر منابع مادی و معنوی متعددی، محصول این فرایند یعنی پایان‌نامه را تولید می‌کند.

مراحل اصلی اجرای پژوهش و نگارش پایان‌نامه عبارتند از: انتخاب موضوع، بررسی سابقه و پیشینه موضوع، اجرای پژوهش (انتخاب روش و جامعه پژوهش، نمونه‌گیری، گردآوری و تحلیل داده‌هاست)، تدوین پایان‌نامه و نگارش متن آن، و سرانجام ارائه گزارش شفاهی در جلسه دفاع و پاسخگویی به داوران (نایب پور، ۱۳۸۷؛ خاکی، ۱۳۹۹؛ مهاجری، ۱۳۸۶؛ موسی پور و علوی، ۱۳۸۵؛ کاظمی، ۱۳۷۹؛ موحد، ۱۳۸۷). استانداردهای عمده‌ای که برای قضاوت درباره پایان‌نامه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد ناشی از نظرسنجی از اعضای هیأت علمی درباره ویژگی‌های یک پایان‌نامه استاندارد و قابل قبول است. وینتر و دیگران در نظرخواهی از اعضای هیأت علمی ۳۱ دانشکده در ۲۱ رشته مختلف از پاسخگویان خواستند که بگویند که چه معیارهایی پایان‌نامه‌های قبول شده را از رد شده متمایز می‌کند (لوات^۴، ۲۰۰۲). مولیتز و کیلی از ۳۰ ارزیاب با تجربه در استرالیا درباره معیارهای یک پایان‌نامه قابل قبول نظرخواهی کردند (لوویتز^۵، ۲۰۰۷). جانسون

1. Holbrook
2. Borkowski
3. Gold & Walker
4. Lovat
5. Lovitts

گزارش ۵۱ ارزیاب استرالیایی را درباره پایان‌نامه‌های رشته‌های هنری و فنی تجزیه و تحلیل کرد تا معیارهای قضاوتی آنها را دریابد. نتایج مطالعات ارزیابان استرالیایی کاملاً با یکدیگر سازگار است و از این نتایج برای طبقه‌بندی پایان‌نامه‌ها و قبول یا رد آنها استفاده شده است.

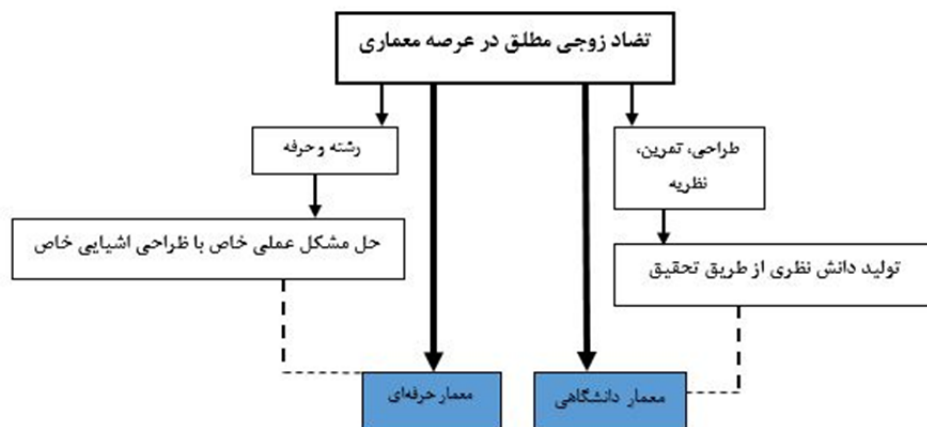
شکل ۲. معیارهای پایان‌نامه با کیفیت خوب و کیفیت بد

منبع: دلمونت^۱، ۲۰۰۲؛ ترسیم: نگارنده

ارتباط پژوهش و کار حرفه‌ای در معماری و شهرسازی: بسیاری از مکاتب معماری و شهرسازی بر توسعه مهارت‌های فضایی و زیبایی‌شناسی طراحی دانشجویان به عنوان بخشی ضروری از آموزش آنها تمرکز می‌کنند. این در حالی است که این مکاتب تلاش کمی برای آگاه‌سازی دانشجویان در مورد ماهیت طراحی واقعی انجام می‌دهند (ریفات^۲، ۲۰۱۹). معماری غالباً از نظر تضاد زوجی مطلق توصیف می‌شود؛ طراحی و پژوهش، تمرین و نظریه، رشته و حرفه. از چنین دیدگاهی دو شخصیت مجزا پدیدار می‌شوند. یکی معمار حرفه‌ای که با طراحی اشیای مناسب مشکلات عملی خاص را حل می‌کند. دیگری معمار دانشگاهی که از طریق یک فرآیند پژوهش، دانش نظری می‌سازد که به طور کلی در ساخت رشته کمک می‌کند. حتی اگر هر دو به عنوان معمار دیده شوند؛ یکی به عنوان طراح و دیگری به عنوان محقق در نظر گرفته می‌شوند و دیوار جداکننده آنها، اغلب غیرقابل شکست به نظر می‌رسد. معماری به عنوان یک رشته، بر پروژه‌های معماری متمرکز است. در حالی که معماران حرفه‌ای پروژه‌های معماری واقعی را تولید می‌کنند؛ محققان دانشگاهی از پروژه‌های معماری به عنوان هدف مطالعه برای تولید دانش نظری جدید استفاده می‌کنند. این تفاوت واضح بین اهداف متخصصان حرفه‌ای و دانشگاهیان، زمینه را به دو گروه تقسیم کرده است. قطبی‌شدنی که تقابل بین طراحی و عمل از یک طرف و پژوهش و نظریه از طرف دیگر را نشان می‌دهد (هلا^۳، ۲۰۱۹). در ایران نیز این تفاوت دیده می‌شود؛ به گونه‌ای که بسیاری از فارغ‌التحصیلان این رشته، شکافی عمیق میان آنچه در دانشکده آموخته‌اند و آنچه در فعالیت حرفه‌ای انجام می‌شود، لمس می‌کنند (حیدرزاده^۴، ۲۰۱۴).

1 . Delamont
2 . Rifaat
3 . Hela
4 . Heydarzadeh

نمودار ۲. تضاد زوجی مطلق در عرصه معماری

منبع: گروت، وانگ، ۱۳۸۴: ۹.

بعد از بررسی مباحث نظری در مورد پایان‌نامه و مراحل و معیارهای آن و ارتباط پژوهش و کار حرفه‌ای در معماری و شهرسازی، در ادامه مروری بر پژوهش‌های پیشین انجام می‌گیرد.

میرریاحی در سال (۱۳۸۳) به ارزیابی جایگاه پایان‌نامه تحصیلی در نظام آموزش معماری (مطالعه موردی: دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی) (دانشگاه ملی ایران، ۱۳۳۹-۱۳۵۹) پرداخته‌اند. هدف از تدوین این مقاله، بررسی نحوه ارزشیابی نهایی فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی ارشد رشته معماری با توجه به بنیه و توان علمی دانشجو در مدت تحصیل است که در آن همبستگی میان عوامل مداخله‌گر متعددی همچون استاد راهنمای پروژه، موضوع، نمره و درجه پروژه نهایی، هیئت داوران و طول مدت تحصیل، مطالعه شده است. رویکرد مقاله حاضر توصیفی-تحلیلی بوده که ابتدا محقق با بهره‌گیری از روش توصیفی به ارائه داده و اطلاعات مربوط به دانشجویان شاغل به تحصیل در سال‌های مورد مطالعه پرداخته و سپس با استفاده از روش تحلیلی به سنجش همبستگی میان این داده‌ها و اطلاعات از طریق روش‌های مختلف آماری پرداخته است. با توجه به مطالعاتی که صورت گرفته نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش بدین صورت می‌باشد که عدم تمرکز اغلب استادان بر موضوعات تخصصی و راهنمایی دقیق آنها موجب کاهش کیفیت پروژه‌ها و در نتیجه افت تحصیلی شده است. از این رو به رغم تمامی تدابیر لازم است تحت نظارت و تجدیدنظر مستمر قرار گیرند. شریف شهیدی و همکاران در سال (۱۳۸۷) به بررسی نقش پژوهش در فرآیند آموزش طراحی معماری پرداخته‌اند. محققین در این مطالعه در ابتدا پنج مدل مختلف طرح‌نامه-آزمون، تجزیه و ترکیب، تجربی، تداعی‌گرا و منطقی که نشان دهنده‌ی رابطه بین پژوهش و طراحی است، با بهره‌گیری از روش‌های فراتحلیل، توصیفی و تحلیلی-تطبیقی مورد بررسی قرار داده‌اند. در این مطالعه روش فراتحلیل در راستای تحلیل مولفه‌های مدل‌ها مذکور و ارزیابی تطابق آنها با ساختار برنامه‌ریزی آموزش معماری به کار برده شده است و همچنین از روش توصیفی، روش تحلیلی-تطبیقی در راستای ارزیابی روش‌های آموزش و فرآیندهای معماری، بهره گرفته شده است. در نهایت نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که می‌توان با تأکید بر نقش پژوهش در آموزش معماری به کارآمد سازی آموزش طراحی معماری پرداخته و پس از تطبیق با شرایط و ویژگی‌های حاکم بر نظام آموزش فعلی ایران، بعنوان الگویی مناسب برای ارتقاء سطح کیفی آموزش طراحی معماری بکار رود. گرجی مهبلانی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان "آموزش معماری و چالش‌های آینده به بررسی موقعیت، شرایط و وضع موجود آموزش معماری" پرداخت و سپس، بر اساس یافته‌های پژوهش توسعه‌ای، برنامه یا طرح ویژه برای رفع معضل موجود تولید و تدوین کرد. به طور کلی هدف این تحقیق در راستای توسعه و بهبود شرایط، روش‌ها، ابزار، یا ساختارهای آینده‌ی آموزش معماری در ایران است. جهت جمع‌آوری اطلاعات در این مقاله، از شیوه ترکیبی شامل میدانی (پرسشنامه)، و مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای استفاده شده است. نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش گویای آن است که بی‌برنامگی، عدم انسجام رویکردها و فراموشی ارزش‌ها به عنوان مهمترین علل عدم دستیابی به

معماری مناسب در آینده در مدارس معماری ایران قلمداد می‌گردد همچنین مدل‌ها آموزش و تمرین معماری برای چالش‌های آینده مناسب نمی‌باشد. کیان ارثی و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان "مطالعه تطبیقی سه نسل آموزش دانشگاهی معماری" از سه منظر روند، دانش و اندیشه طراحی، سیر آموزش دانشگاهی معماری در سه دوره قبل از دهه ۶۰ میلادی، حداثی ۱۹۶۰ تا ۱۹۹۶ و در نهایت از ۱۹۹۶ تا کنون، را با نظر به اهمیت سه مؤلفه مهارت، دانش و تفکر طراحی، مورد تحلیل قرار دادند. پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و به روش مطالعه تطبیقی صورت گرفته است و نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ارتباط دانشگاه و حرفه، ابزار درست و استفاده درست از ابزار، هماهنگی دنیای صنفی و حرفه‌ای و به کارگیری در آموزش با سرمایه‌گذاری بر پرورش تفکر طراحی، قابل حصول است. علاوه بر این، پرورش تفکر طراحی دانشجویان در تلاش برای بررسی و حل ضعف‌های مرتبط با برنامه آموزشی، سرفصل و ... به عنوان یک عامل اساسی، قابل توجه است. صداقتی و حجت (۱۳۹۸) در پژوهشی تحت عنوان "واکاوی برنامه درسی کارشناسی ارشد پیوسته و کارشناسی ارشد ناپیوسته معماری و مقایسه میزان انطباق آنها، بر مولفه‌های آموزش معماری به محتوای آموزش معماری و آنچه را که دانشجویان باید بیاموزند، می‌پردازند. این پژوهش کاربردی و از لحاظ ماهیت توصیفی-تحلیلی و در طیف مطالعات ارزشیابی قرار می‌گیرد. براساس یافته‌های پژوهش، محتوای آموزش معماری در سه بنیان دانش، توانش و بینش نمود می‌یابد که از دیدگاه اساتید، کارفرمایان و دانش‌آموختگان، در هر سه حیطه دانش بخصوص بینش و توانش، دوره کارشناسی ارشد پیوسته دوره موفق‌تری است و در اکثر زمینه‌ها بر دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته ارجحیت دارد. حجازی، صبا، شفاپی و مینو (۱۳۹۹)، در مقاله پژوهشی با عنوان "ارزیابی ارتباط آموزش و کارحرفه‌ای در رشته معماری"، به آماده‌سازی فارغ‌التحصیلان این رشته برای کارایی عمومی در این زمینه پرداختند و با توجه به اینکه مقاله از نوع کاربردی و روش آن زمینه‌یابی (پیمایشی) و شیوه تحلیل آن توصیفی-تحلیلی است نتایج را اینگونه بیان می‌کنند که براساس فواید آموزش مشارکتی، تبدیل دانشکده‌های معماری به فضای «آموزشی مشارکتی»، به منظور کاهش خلاء میان آموزش و کار حرفه‌ای و کاهش کم‌کارآمدی دانش‌آموخته معماری در محیط حرفه‌ای پیشنهاد می‌شود. رسولی و شهریاری (۱۴۰۰)، در مقاله‌ای با عنوان "چاله‌ها و چالش‌های پژوهش در علوم انسانی در ایران"؛ پنجره‌ای به روی سیاست‌گذاری علم با روش‌شناسی «مرور نظام‌مند»، ۳۲ اثر در پیوند با موضوع این مقاله (مانند پایان‌نامه و رساله، مقاله نشریه، و مقاله همایش) در پایگاه‌های اطلاعاتی گوناگون فارسی‌شناسی و تمام‌متن آن‌ها مطالعه کرده‌اند. با روش کدگذاری به تحلیل داده‌ها پرداخته و دسته‌ها و ابعاد دشواری پژوهش‌شناسی شدند. نزدیک به ۲۰۰ مانع پژوهش در زمینه علوم انسانی در نوشته‌های دانشگاهی برجسته شده که آنها را می‌توان در ۹۳ مؤلفه خلاصه کرد. مؤلفه‌ها را نیز می‌توان در هفت بُعد گسترده، یعنی بافت اجتماعی فقیر، زیرساخت سست، سازمان و مدیریت ناکارآمد، سیاست‌گذاری نادرست، ضعف پژوهشگران، قوانین و مقررات ناسازگار، و ماهیت متفاوت دسته‌بندی کرد.

اگر بخواهیم خلاصه ادبیات پژوهش که الهام بخش پژوهش حاضر باشد را بیان کنیم. محورهای زیر قابل ذکر می‌باشند:

- گفتنی است گرچه به صورت مجزا در مورد آموزش معماری و شهرسازی مطالعاتی صورت گرفته است اما در مورد پایان‌نامه‌ها و موانع و چالش‌های آن در رشته معماری و شهرسازی پژوهش‌هایی صورت پذیرفته است؛ از این رو ضروری است تا به بررسی موانع و چالش‌های پایان‌نامه نویسی در رشته معماری و شهرسازی پرداخته شود.
- محصول مهارت‌های مطالعاتی، اجتماعی، پژوهشی و توان یادگیری دانشجو از یک طرف و مهارت‌های علمی و رفتاری استاد راهنما از طرف دیگر تحت تأثیر منابع مادی و معنوی، پایان‌نامه را، تولید می‌کند.
- پایان‌نامه‌ها به عنوان یکی از روش‌های تولید دانش جدید، نقش مهمی در انتقال اطلاعات به مخاطبان خود دارد به همین جهت یک پایان‌نامه با کیفیت خوب و قابل قبول باید دارای روش علمی، معیارهای پیوستگی، کمک به نظریه‌های موجود، شفافیت در ارائه، اصالت، و براساس اصول دقیق نگارش تهیه شده باشد.
- یکی از مشکلات رشته معماری تقسیم شدن رشته معماری به ۲ بخش است: یکی معماری حرفه‌ای که معمار به عنوان یک طراح سعی در حل مشکلات را دارد و دیگری معماری دانشگاهی که به عنوان محقق سعی در تولید دانش را دارد. و این تفاوت باعث تقابل بین طراحی و عمل از یک طرف و پژوهش از طرف دیگر شده است.

- با بررسی ادبیات نظری و تجربی پژوهش در ارتباط با رابطه بین آموزش و پژوهش در رشته معماری و شهرسازی، معیارهای پایان‌نامه مطلوب نظریه‌پردازی صورت گرفته است و می‌تواند دیدگاه‌ها و دستاوردهای نظری و مفهومی این پژوهش‌ها برای پیشبرد و مقایسه نتایج این پژوهش استفاده کرد. پژوهش‌های انجام شده در ارتباط با پژوهش در رشته معماری و شهرسازی هنوز به مرز نظریه‌پردازی نرسیده است بنابراین تلاش‌های جدید برای کمک به مفهوم‌سازی و ارتقاء کیفیت سطح پایان‌نامه‌های رشته معماری و شهرسازی، زمینه‌ای قابل توجه است که باید بدان پرداخته شود.

پژوهش حاضر با هدف کلی و عام شناخت و تحلیل موانع و چالش‌های دانشجویان رشته معماری و شهرسازی در زمینه تهیه پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد انجام گرفته و این پژوهش به لحاظ شناختی که در اختیار می‌گذارد، می‌تواند تا حدودی به بهبود فرآیند تدوین پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد در سطح دانشگاه‌ها منجر گردد و همچنین گامی در جهت پیشرفت و ترقی مادی و معنوی کشور گردد؛ با توجه به اهداف کلی و عام پژوهش، اهداف فرعی پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

- شناخت چالش‌های آموزشی و پژوهشی اساتید گروه معماری و شهرسازی در ارتباط با تدوین مطلوب پایان‌نامه؛
- شناخت چالش‌های آموزشی و انگیزشی دانشجویان گروه معماری و شهرسازی در ارتباط با انجام پایان‌نامه از نگاه کارشناسی؛
- معرفی مهمترین چالش و مانع در ارتباط با تدوین مطلوب پایان‌نامه در جهت توسعه بنیان‌های نظری و تجربی رشته معماری و شهرسازی.

برای درک و شناخت مسائل تدوین مطلوب پایان‌نامه ارشد رشته معماری و شهرسازی، سؤالات فرعی به شرح زیر مطرح شده است:

۱. پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد گروه معماری و شهرسازی در ایران در راستای عملیاتی شدن و توسعه بنیان‌های نظری و تجربی با چه مسائلی روبه‌رو هستند؟
۲. دانشجویان گروه معماری و شهرسازی در ارتباط با انجام پایان‌نامه از نگاه کارشناسی؛ با چه چالش‌ها و موانعی آموزشی و انگیزشی مواجه هستند؟
۳. مهم‌ترین چالش و مانع در ارتباط با تدوین مطلوب پایان‌نامه در جهت توسعه بنیان‌های نظری و تجربی رشته معماری و شهرسازی کدامند؟

روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ هدف از نوع بنیادی و به لحاظ روش گردآوری و تحلیل داده‌ها کیفی - کمی می‌باشد، که در راستای شناسایی چالش‌های تدوین مطلوب پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته مهندسی معماری و شهرسازی صورت گرفته است. در فاز کیفی پژوهش مصاحبه نیمه ساختاریافته‌ای تنظیم گردید، سپس با استخراج مقوله‌ها، فاز کمی پژوهش تکمیل شد. در فاز کمی، میزان اثرگذاری هریک از مقوله‌های مستخرج در ارتباط با مسئله پژوهش، مشخص شد. در پژوهش حاضر، اولویت با فاز کیفی پژوهش می‌باشد و فاز کمی برای تقویت فاز کیفی پژوهش صورت گرفت. برای بخش کیفی پژوهش از نظریه داده بنیاد (Grounded Theory) استفاده شد که جهت گردآوری و کسب داده‌های مربوط به نظریه داده بنیاد، از مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد. یکی از دلایل اساسی برای استفاده از این روش، این است که پدیده مورد نظر قبلاً بررسی نشده باشد؛ در این پژوهش مهمترین منبع گردآوری اطلاعات و داده‌ها همانطور که بیان شد، مصاحبه با ۲۴ نفر از اساتید گروه معماری و شهرسازی می‌باشد (۶ نفر از اساتید گروه معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، ۶ نفر از اساتید گروه معماری دانشگاه شریعتی، ۶ نفر از اساتید گروه معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، ۶ نفر از اساتید گروه معماری دانشگاه آزاد واحد شهر قدس). در فرآیند گردآوری اطلاعات و داده‌ها ۶ مصاحبه مقدماتی با اساتید گروه معماری و شهرسازی در مقطع کارشناسی دانشگاه فنی و حرفه‌ای شریعتی در ارتباط با چالش‌های آموزشی و تدریس دروس پایه به ویژه درس روش پژوهش انجام گرفت و ۱۸ مصاحبه اصلی در راستای استخراج کدهای مورد نیاز صورت گرفت. در فرآیند مصاحبه، سؤالات هر چند از قبل طراحی شده بود، ولی مصاحبه‌شوندگان در مقام کارشناس و متخصص به هر طریقی می‌توانستند به سؤالات پاسخ دهند، قابل ذکر است

برخی از سؤالات و نمونه‌های منتخب، بر اساس نتایج تجزیه و تحلیل پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان انتخاب می‌شدند. نمونه‌گیری در مرحله‌ی گردآوری اطلاعات و داده‌ها، نمونه‌گیری هدفمند بوده که مهمترین ملاک محقق در فرآیند انتخاب نمونه‌ها موارد زیر بودند:

۱) شناخت و آگاهی از تخصص و دانش اساتید از نظر آموزش و پژوهش؛

۲) تجربه زیسته اساتید (داوری و راهنمایی پایان‌نامه)؛

۳) داشتن حداقل ۵ سال سابقه تدریس و پژوهش.

رایج‌ترین روش نمونه‌گیری در نظریه داده بنیاد روش نمونه‌گیری نظری است. در این روش، نمونه با هدف دستیابی به مجموعه‌ای از اطلاعات جامع و غنی انتخاب می‌گردد. پژوهشگر در این روش نمونه‌گیری، افراد، اطلاعات یا رخدادهایی را انتخاب می‌کند که در روشن ساختن و تعریف حدود و تناسب مقوله‌ها به او کمک کند (Charmaz, 2008). بنابراین نمونه‌گیری تا زمانی ادامه یافت که مقوله‌ها به اشباع نظری رسیدند. در واقع از مصاحبه بیست دوم به بعد، محقق با دریافت اطلاعات و داده‌های تکراری از مصاحبه‌شوندگان، جهت حصول اطمینان، پرسشگری را تا مصاحبه بیست و چهارم ادامه داد و در نهایت داده‌ها به اشباع رسیده و عملیات پرسشگری خاتمه یافت. به منظور تحلیل و نمایه کردن (Indexing)، از نرم افزار Atlas Ti نسخه ۶ که قابلیت سوار شدن متون فارسی را دارد، استفاده شد. در مرحله اول به ایندکس کردن اولیه متون مصاحبه پرداخته و بخش‌های مختلف متون انتخابی از مصاحبه، از طریق یک یا چند کد ایندکس شد. همچنین سعی شد، کدهای مذکور چندین مرحله با مشاوره و راهنمایی کارشناسان مورد بازبینی قرار گرفت و در نهایت به ترسیم نمودار درختی (Mapping and Interpretation) پرداخته شد. در فاز کمی پژوهش به منظور مشخص کردن میزان اثرگذاری مقوله‌ها و زیرمجموعه‌های آن، پرسشنامه با طیف لیکرت با توجه به موارد مذکور طراحی و در اختیار نمونه‌های منتخب در فاز کیفی پژوهش قرار گرفت که پرسشگری این مرحله به دو صورت حضوری و مجازی از طریق ارسال ایمیل انجام پذیرفت. جهت تجزیه و تحلیل این مرحله، با توجه به طیف لیکرت، میانگین مفروضی (عدد ۳) به عنوان حد و وسط پاسخ‌ها در نظر گرفته شد که معیار و ملاک محقق در مقایسه میانگین مقوله‌ها نسبت به هم بود، مقایسه و اولویت‌بندی چالش‌ها و موانع بر اساس میانگین زیرمجموعه مقوله‌ها صورت گرفت که ۱ بیانگر اولویت خیلی کم، ۲ اولویت کم، ۳ اولویت متوسط یا بینابین، ۴ اولویت زیاد و ۵ اولویت خیلی زیاد می‌باشد، البته مقایسه مقوله‌ها در چهارچوب تفاوت میانگین آنها نسبت به هم بوده است.

یافته‌ها

از آنجا که فرآیند اصلی در تکنیک نظریه داده بنیاد به عنوان روش تحلیل داده‌ها، فرآیند کدگذاری و طبقه‌بندی از داده‌های خام و استخراج مفاهیم و مقولات اصلی و روابط بین آنها در چارچوب یک نظریه محقق ساخته است که با توجه به شرایط و موقعیت پژوهش نسبت به ارائه آن اقدام خواهد کرد. بر این اساس، به منظور تحلیل داده‌ها در این شیوه یعنی نظریه داده بنیاد از سه شیوه کدگذاری استفاده می‌شود: ۱) کدگذاری باز، ۲) کدگذاری محوری، و ۳) کدگذاری انتخابی.

کدگذاری، روند یا فرآیندی است که طی آن داده‌های خام، تفکیک، مفهوم‌بندی و ترکیب می‌شوند، به گونه‌ای که حاصل این فرآیند بتواند نظریه داده بنیاد نهایی را ارائه کند. در فرآیند کدگذاری، واحد تحلیل «مفهوم» است.

در جدول شماره ۱ کدهای به دست آمده از مرحله اول یعنی کدگذاری باز، مرحله دوم: کدگذاری ثانوی و نیز خلق مقولات عمده به تفصیل ذکر شده است. در ادامه به توضیح جدول مزبور نیز پرداخته شده است.

جدول ۱. مقولات و مفاهیم مستخرج از مصاحبه نیمه ساختار یافته

میزان اثرگذاری	میانگین	مفاهیم	کد	مقوله‌ها
بسیار زیاد	۴/۱۲	ایزوله بودن رشته معماری با فضای بیرون دانشگاه،	A1	شرایط و زمینه‌های بیرونی رشته معماری
زیاد	۳/۹۶	محدودیت بودجه پژوهشی	A2	
زیاد	۳/۷۱	فاصله بین فضای کار و دانشگاه	A3	
بسیار زیاد	۴/۰۹	ارتباط ضعیف یا عدم ارتباط گروه‌های آموزشی معماری با شرکت‌های مشاور به عنوان ارگان‌های طراحی و اجرایی	A4	
متوسط	۳/۲۵	عدم شناسایی و معرفی نمونه پایان‌نامه‌های ارشد و طرح‌های مستخرج از آن به شرکت‌های دولتی و خصوصی به عنوان نمونه‌های موفق	A5	
بسیار زیاد	۴/۳۹	مشکلات مربوط به بازار کار	B1	محدودیت شغلی و مالی دانشجویان ارشد معماری
بسیار زیاد	۴/۴۴	ابهام در آینده شغلی	B2	
متوسط	۳/۱۹	عدم حمایت مالی از پایان‌نامه‌های ارشد معماری از طرف دانشگاه	B3	
بسیار زیاد	۴/۵۸	وجود بازار سیاه پایان‌نامه نویسی	C1	کمیت گرایی
بسیار زیاد	۴/۲۵	کمیت گرایی (ارزش و اهمیت کمی پایان‌نامه‌ها)	C2	
زیاد	۳/۹۵	کمیت گرایی در ارزیابی سواد تخصصی	C3	
متوسط	۳/۴۳	بروز نبودن اطلاعات برخی از استادان	D1	محدودیت‌های مربوط به راهنمایی و مشاوره و ارزشیابی پایان‌نامه‌های ارشد
زیاد	۳/۸۵	عدم کمک کافی به دانشجویان جهت دریافت طرح مایه و ایده خلاقانه در روند انجام پایان‌نامه‌های ارشد	D2	
متوسط	۳/۳۹	نبود فرصت لازم برای نظارت و ارزیابی پایان‌نامه‌های دانشجویان ارشد معماری بعثت کمبود وقت اساتید (بعثت کارهای بیرون از دانشگاه)	D3	
بسیار زیاد	۴/۲۶	عدم ارزشیابی صحیح پایان‌نامه‌های دوره ارشد معماری از سوی داوران	D4	
زیاد	۳/۹۷	کاربردی نبودن موضوع‌های انتخاب شده در حیطه معماری	E1	آشنفگی اولویت‌های موضوعی و پژوهشی
متوسط	۳/۴۸	عدم گستردگی موضوعات	E2	
بسیار زیاد	۴/۰۲	عدم واقع‌گرایی موضوعات و طرح پایان‌نامه‌های دوره ارشد	E3	
بسیار زیاد	۴/۵۹	عدم هدف‌گذاری موضوع انتخاب شده برای حل یک مسأله مهم در زمینه معماری (برای چه، برای چه کسانی، کجا)	E4	
بسیار زیاد	۴/۵۱	عدم انطباق موضوع و مسائل با شرایط بومی	F1	عدم انطباق زمینه‌های پژوهشی با

بسیار زیاد	۴/۳۵	مشخص نبودن اولویت‌های پژوهشی در دانشگاه‌ها با توجه به شرایط بومی و مسائل و نیازها و واقعیت‌های بیرونی	F2	شرایط جامعه و واقعیت‌های بیرونی
زیاد	۳/۶۳	عدم انتخاب موضوع تراز شد متناسب با نیازهای هنرجو از طرف اساتید	F3	
بسیار زیاد	۴/۷۸	عدم تسلط کافی دانشجویان ارشد رشته مهندسی معماری با زبان انگلیسی جهت بررسی ادبیات پژوهش	G1	ضعف پایه‌های آموزشی و پژوهشی دانشجویان
بسیار زیاد	۴/۶۵	محدودیت‌های دسترسی دانشجویان ارشد معماری به ادبیات و منابع مطالعاتی لازم	G2	
بسیار زیاد	۴/۸۹	عدم آشنایی کافی دانشجویان با روش پژوهش تخصصی (بوئژه در دوره کارشناسی)	G3	
بسیار زیاد	۴/۱۸	کمبود منابع و کتب در ارتباط با روش پژوهش مختص رشته مهندسی معماری	H1	ضعف دروس پایه آموزشی و پژوهشی گروه آموزشی معماری
بسیار زیاد	۴/۶۱	عدم تناسب بین دروس آموزش محور و نظری معماری و پژوهش محور در دوره کارشناسی و ارشد معماری	H2	
بسیار زیاد	۴/۰۷	عدم وجود روش پژوهش تخصصی مدون و ثابت برای دوره‌های کارشناسی و ارشد معماری	H3	
بسیار زیاد	۴/۲۹	تکالیفی نبودن دروس پیش نیاز برای انجام پایان‌نامه‌های ارشد معماری	H4	
بسیار زیاد	۳/۹۷	شکاف بین کلاس‌های پایه نظری و عملی	H5	
زیاد	۳/۵۳	علاقه‌مندی به رویکردهای متفاوت معماری	I1	آشتفگی تفکر نظری
بسیار زیاد	۴/۳۲	تضاد و گسست بین نظریه‌ها و رویکردهای نظری معماری با واقعیت‌ها و شرایط بیرونی	I2	
بسیار زیاد	۳/۸۸	بکارگیری ادبیات سخت و پیچیده و ثقیل برای بیان مسأله در رشته معماری توسط دانشجویان	I3	
بسیار زیاد	۴/۶۷	عدم توجه به کارکرد ذهن در خلق ایده‌های خلاقانه در پایان‌نامه‌های ارشد معماری	I4	
بسیار زیاد	۴/۸۵	پرش از شاخه به شاخه‌ای دیگر در روند انجام پایان‌نامه‌های ارشد معماری	I5	
بسیار زیاد	۴/۲۶	انگیزه دانشجویان از ورود به دوره ارشد (تکمیل دانش تخصصی ناقص در دوره کارشناسی)	I6	
بسیار زیاد	۴/۷۵	فقدان انگیزه و دغدغه آموزشی و پژوهشی در ذهن دانشجویان برای ارائه تراز	I7	

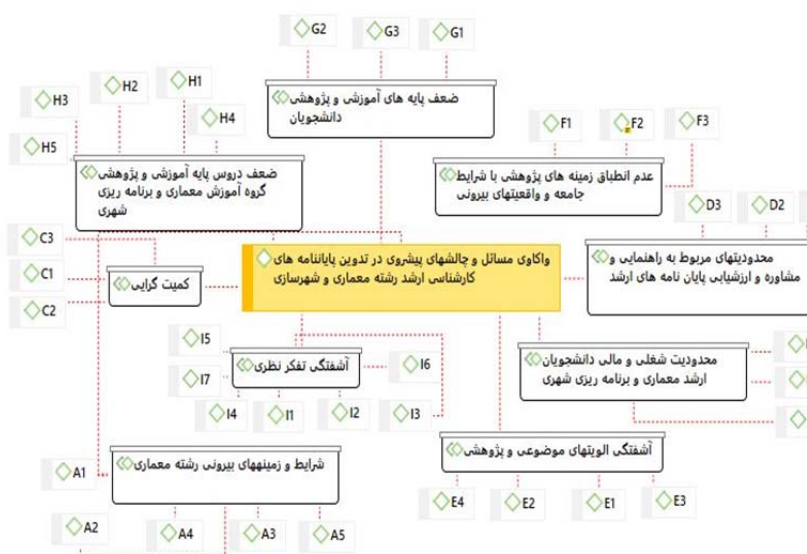
در ادامه با استفاده از پرسشنامه‌ای که در قالب طیف لیکرت با بهره‌گیری از مفاهیم مستخرج از مصاحبه بدست آمد، به معرفی مهمترین چالش و مانع تدوین پایان‌نامه‌های ارشد معماری و شهرسازی در ارتباط با سؤال ۳ پژوهش (از طریق نظرسنجی با ۲۴ نفر از نمونه‌های منتخب، بصورت مجازی) پرداخته شد، در این مرحله از پژوهش که فاز کمی پژوهش را شامل می‌شود، مقوله‌ها و زیرمجموعه‌های آن در قالب پرسشنامه‌ای محقق ساخت با طبقه‌بندی لیکرت قرار گرفتند، سپس بصورت مجازی از ۲۴ نمونه‌ی منتخب که در فاز کیفی پژوهش شرکت داشتند، پرسشگری صورت گرفت، که به هر یک از مقوله‌ها و زیرمجموعه‌های آن از ۱ تا ۵ امتیاز دادند، همانطور که در جدول شماره (۲) از بین مقوله‌های شناسایی شده، با توجه به نظر متخصصین و کارشناسان مقوله‌های ضعف پایه‌های آموزشی و پژوهشی دانشجویان و آشتفگی تفکر نظری و کمیت‌گرایی در ارتباط با تدوین پایان‌نامه ارشد رشته معماری و شهرسازی به عنوان مهمترین مانع و چالش معرفی شدند و مقوله‌های شرایط و زمینه‌های بیرونی رشته معماری و شهرسازی، محدودیت‌های مربوط به راهنمایی و مشاوره و ارزشیابی پایان‌نامه‌های ارشد و محدودیت‌های شغلی و مالی دانشجویان ارشد معماری و شهرسازی نسبت به مقوله‌های دیگر در اولویت آخر قرار دارند.

جدول ۲. معرفی مهمترین مقوله‌های مستخرج

(چالش‌ها و موانع تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته معماری و شهرسازی)

ردیف	مقوله	میانگین	اولویت بندی
۱	شرایط و زمینه‌های بیرونی رشته معماری	۳/۸۲	نهم
۲	محدودیت شغلی و مالی دانشجویان ارشد معماری	۴/۰۰	هفتم
۳	کمیت‌گرایی	۴/۲۶	سوم
۴	محدودیت‌های مربوط به راهنمایی و مشاوره و ارزشیابی پایان‌نامه‌های ارشد	۳/۸۳	هشتم
۵	آشتفگی اولویت‌های موضوعی و پژوهشی	۴/۰۱۵	ششم
۶	عدم انطباق زمینه‌های پژوهشی با شرایط جامعه و واقعیت‌های بیرونی	۴/۱۶۳	پنجم
۸	ضعف پایه‌های آموزشی و پژوهشی دانشجویان	۴/۷۷	اول
۹	ضعف دروس پایه آموزشی و پژوهشی گروه آموزشی معماری	۴/۲۲	چهارم
۱۰	آشتفگی تفکر نظری	۴/۴۵	دوم

نمودار شماره (۳): نمودار درختی حاصل از فرآیند مصاحبه

بحث و نتیجه‌گیری

شرایط و زمینه‌های بیرونی و واقعی رشته معماری در ایران و در دانشگاه‌های ایرانی و عدم انطباق زمینه‌های پژوهشی با شرایط جامعه و واقعیت‌های بیرونی: یکی از شرایط علی مؤثر بر کیفیت تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته مهندسی معماری در ایران می‌باشد، که از خلال مصاحبه‌های صورت گرفته از طرف کارشناسان و متخصصین بدست آمد. امروزه متأسفانه فاصله‌ی قابل توجهی بین رشته معماری و پتانسیل‌های آن و نیازهای بیرونی و واقعی جامعه به لحاظ معماری وجود دارد که باید شکاف موجود با تعامل بیشتر گروه‌های آموزشی معماری با شرکت‌های مهندسی مشاور فعال در عرصه‌ی طراحی و اجرا، پر شود. نکته‌ای که در مصاحبه‌های صورت گرفته از مصاحبه‌شونده‌ها به آن تأکید شد. برای مثال مصاحبه‌شونده‌ای در بخشی از مصاحبه‌ی خود به این نکته اشاره می‌کند: "... در حال حاضر متأسفانه در دانشگاه‌های ما در رشته معماری و پایان‌نامه‌هایی که توسط دانشجویان تحت نظر اساتید انجام می‌گیرد، انتقال دانش بیشتر به چشم می‌خورد تا تولید دانش؛ ببینید برای مثال عرض می‌کنم یک سری از نمونه‌های معماری را از کشورهای دیگر می‌گیرند و به دانشجویان انتقال می‌دهند و نکته جالب‌تر اینکه این اغلب نمونه‌ای اخذ شده نیز بدون بومی شدن در اختیار دانشجویان قرار می‌گیرند و... پس سؤالی که مطرح می‌شود این است که طرح و تزی که دانشجو در پایان‌نامه‌ی خود ارائه می‌دهد و این طرح و تزی فردا برای این دانشجو شناسنامه علمی می‌شود آیا می‌تواند نیازهای واقعی، بومی - درونی جامعه معماری ایران را حل کند؟..." با این استدلال می‌توان گفت در بیشتر پایان‌نامه‌های ارشد معماری به تولید دانش و طرح‌های بومی و منطبق با نیازهای واقعی و شرایط معمار ایرانی کمتر توجه می‌شود؛ متأسفانه در پایان‌نامه‌های ارشد معماری تولید علم صورت نمی‌گیرد و هر وقت دانشجویان در پایان‌نامه‌های خود طرحی دادند که کاربردی بوده و با شرایط و نیازهای معماری ایران در ارتباط باشد و گرهی از مسائل و مشکلات را باز کرد، آن وقت می‌توانیم بگوییم که پایان‌نامه‌های ارشد معماری در راستای تولید علم کاری انجام داده‌اند و کاربردی و اجرایی هستند. یکی دیگر از مقوله‌های شناسایی شده در خلال مصاحبه‌های صورت گرفته که به عنوان شرایط مداخله‌گر نامگذاری گردیده است، مقوله محدودیت شغلی و مالی دانشجویان مهندسی معماری به عنوان شرایط مداخله‌گر است؛ در وضعیت فعلی، کشور کلاً از لحاظ اقتصادی و بازار کار مشکل دارد و راه کار مشخصی را نمی‌توان پیشنهاد کرد. از طرفی ورودی رشته معماری در سطح کشور زیاد شده و فارغ‌التحصیلان زیادی در این رشته داریم؛ البته این مشکل گریبانگیر بیشتر رشته‌ها است ولی در رشته معماری دیگر بیش از حد است. به همین جهت حتی اگر از لحاظ بازار کار و اقتصاد در یک وضعیت ثابت و معمولی نیز باشیم قطعاً تعداد زیادی از فارغ‌التحصیلان باز هم با مشکلات ورود به بازار کار مواجه خواهند شد، از طرفی انگیزه بیشتر دانشجویان از ورود به مقطع ارشد معماری به علت مشکلات شغلی و درآمدی می‌باشد، با خیال اینکه با دریافت مدرک کارشناسی ارشد می‌توانند خلأ را که از دوره کارشناسی برجای مانده پر کنند؛ هر چند که دانشگاه‌ها و بازار کار ما دارای مشکلات زیادی است، ولی به نظر می‌رسد مشکل اشتغال معماران، موضوعی کم و بیش جهانی است و بازار کار معماری و صنعت ساختمان شاهد دگرگونی‌های زیادی خواهد بود که می‌تواند نقش‌ها و مشاغل را تغییر دهد. در خلال‌های مصاحبه‌های صورت گرفته به این امر اشاره شد: "با توجه به افزایش تعداد فارغ‌التحصیلان رشته معماری در دانشگاه‌های ما و محدودیت بازار کار در شرکت‌های دولتی و خصوصی بنابراین رقابت هم طبیعتاً زیاد می‌شود و شرکت‌های مشاور بدنبال بهترین‌ها هستند، از طرفی هم کار پایان‌نامه معماری در سطح مقطع کارشناسی به شدت از آنچه که در سطح کارشناسی ارشد یا دکترا انجام می‌گیرد، متفاوت است، در مقطع کارشناسی طرح‌هایی که دانشجویان انجام می‌دهند بیشتر برای آموزش و یادگیری ابعاد فنی کار هست و با طرح خود میزان یادگیری و توان فنی خود را به نمایش می‌گذارند ولی در مقطع ارشد دیگر تنها بعد فنی کار نیست اینجا دانشجو باید به لحاظ زیبایی‌شناسی و هنری نیز مهارت و توان خود را نشان دهد و خلاقیت به خرج دهد..." در دانشگاه‌های ایران و به‌ویژه در پایان‌نامه‌های ارشد معماری بیشتر به چشم می‌خورد که با وجود همه تکنولوژی‌های موجود باز هم دانشجویان تا درک چگونگی کارکرد ساختمان‌ها، اتلاف انرژی و مصالح مختلف فاصله دارند. یکی از دلایل آن محدود کردن معماری و قطع ارتباط بین رشته‌ای است؛ معماری تکنولوژیک امروزه با رشته‌هایی همچون طراحی صنعتی، مهندسی مکانیک، مدیریت ساخت، مهندسی پروژه و علوم کامپیوتر در ارتباط است و محققان این رشته‌ها در کنار هم می‌توانند هم‌افزایی داشته باشند. همچنان که دانشکده‌های برتر معماری در دنیا همیشه سعی کرده‌اند پا به پای تغییرات بازار و رشد تکنولوژی حرکت کنند؛ ۳۰

سال پیش در آمریکا آموزش معماری در دانشگاه‌ها در سه حوزه طراحی، تکنیک‌های اجرا و قراردادهای کاری بود که یک فارغ‌التحصیل نهایتاً در دو تایی اینها توانمند بود. بنابراین باید دانشگاه‌های ما هم در راستای پرورش دانشجویان خلاق در این مسیر قدم بردارند. یکی دیگر از مقوله‌هایی که در این پژوهش بدان دست یافته شد و اگرچه مختص رشته معماری نبوده و این مسئله گریبانگیر نظام آموزش عالی ایران شده است و رشته معماری و پایان‌نامه‌های دانشجویان ارشد هم در دام مدرک‌گرایی و بازار سیاه علم افتاده است، مدرک در جامعه ما بخشی از هویت اجتماعی هر فرد محسوب می‌شود، تا جایی این هویت‌خواهی افراد را به سمت مؤسساتی کشانده که شاهد روز افزون تبلیغاتشان پایان‌نامه‌نویسی و ... می‌باشیم که همه آنها نشان از وقوع یک بحران به نام مدرک‌گرایی در بین افراد دارد. البته اگر این مدرک‌گرایی معطوف به یادگیری مهارت‌ها و تخصص‌های لازم، دانایی و توانایی و تجربه باشد، می‌تواند دارای کارکرد مثبت باشد اما وقتی واقعیت‌های موجود بررسی می‌گردد، شاهد نتایج متفاوت‌تری هستیم. رابطه متقابل میان مدرک از یکسو و پایگاه اجتماعی و اقتصادی از سوی دیگر موجب شده که مدرک عاملی مهم و حیاتی در زندگی اجتماعی ما باشد. زمانی که این امر جزء ارزش‌های جامعه گردد افراد به ویژه دانشجویان را به سمت کسب امتیازات اجتماعی ناشی از آن سوق می‌دهد و آموزش و کسب مهارت‌های لازم برای جذب در شرکت‌های برتر مشاور و ارائه ایده خلاقانه در طراحی معماری را از بین می‌برد و منجر به انزوای دانش و تخصص می‌گردد و چه بسا زمینه بروز تقلب‌هایی را فراهم نماید. البته این معضل می‌تواند با ارزشیابی صحیح اساتید و داوران در فرآیند داوری و راهنمایی پایان‌نامه‌های ارشد معماری تا حدی حل شود و دانشجویان باید آنقدر توانایی‌های خود را بالا ببرند که بتوانند در برابر هر آنچه که ممکن است داور از آنها بخواهد پاسخگو باشند. مسئله‌ی دیگر محدودیت‌های مربوط به راهنمایی و داوری پایان‌نامه‌های ارشد معماری به عنوان شرایط مداخله‌گر است که در کیفیت پایین تدوین پایان‌نامه‌ها تأثیرگذار می‌باشد. هدایت و راهنمایی پایان‌نامه‌ها خواه در فرآیند تهیه‌ی آن از سوی اساتید راهنما و خواه ارزیابی و ارزشیابی آن از سوی داوران فرآیند گسترده‌ای است که در آن به بررسی اهداف آموزشی و پژوهشی و تطابق آن با یافته‌های پایان‌نامه پرداخته می‌شود و همچنین در آن داوران به بحث و بررسی ثمربخشی اجتماعی، اقتصادی و کالبدی و فرهنگی و مطلوبیت محصول و طرح می‌پردازند. به اعتقاد دینهام یکی از ارکان مهم آموزش، قضاوت و داوری است و قضاوت کردن درباره آثار دانشجویان، گذشته از امکان کسب تجربه در جلسات عمومی داوری، دو فایده دیگر نیز دارد: یکی بوجود آوردن فضای نقادی در دانشجویان که در نتیجه آنها بهتر طراحی کردن را خواهند آموخت و دیگر آن که علاوه بر تصورات خود با نظرات دیگر نیز مواجه می‌شوند (دینهام^۱، ۱۹۸۶). بنابراین ارزیابی و ارزشیابی دقیق و صحیح پایان‌نامه‌های ارشد معماری می‌تواند در خودفهمی حرفه‌ای و علمی دانشجویان معماری تأثیرگذار باشد و از انجام دقیق این اصل از سوی داوران همچنین تا حدی می‌تواند از مدرک‌گرایی و بازار سیاه علم در این رشته بکاهد. مقوله‌ی بعدی که بسیار در کیفیت انجام پایان‌نامه‌های معماری مؤثر است کیفیت و میزان راهنمایی اساتید راهنما و مشاور است، در ارتباط با مقوله مذکور یکی از مصاحبه‌شوندگان چنین بیان می‌کند: "پایان‌نامه یا طرح نهایی از بخش‌های مهم تحصیل در رشته‌ی معماری است. در رشته معماری علاوه بر مقطع ارشد و دکتری، در مقطع کارشناسی نیز پایان‌نامه ارائه می‌شود و از اهمیت بالایی برخوردار است و همین طرح و پایان‌نامه است که دانشجوی معماری را به بازار کار و شغلی معرفی می‌کند و شناسنامه معمار به حساب می‌آید؛ و از آنجا که پایان‌نامه در رشته معماری معمولاً طراحی محور هست و دانشجو باید بتواند با راهنمایی استاد خود یک ساختمان یا یک مجموعه ساختمانی را طراحی کند، به نوعی پایان‌بندی یک دوره‌ی آموزشی است...". همچنین «عجله»، «عدم توجه به یادگیری»، «عدم توجه به کیفیت»، «توجه دقیق به زمان معین برای تمام کردن دوره‌ی ارشد» از جمله ویژگی‌هایی که بارها از سوی دانشجویان برای توصیف «فرایند پشرفت و اتمام دوره‌ی ارشد معماری» عنوان شده است. در این ارتباط مصاحبه‌شونده‌ای در صحبت‌های خود این چنین بیان می‌کند: «عجله و ویژگی دوره ارشد معماری در دانشگاه‌های ایران است، از همان اول ورود به دوره، هر چند می‌خوان نشون بدن که همه چیز طبق برنامه است، و برای هر مرحله‌ی خاص دقیقاً تعیین کرده‌اند که چی کار باید بکنیم، اما برنامه‌ها خیلی راحت در راستای یه هدف دیگه هستند، یعنی تمام کردن دوره، گرفتن مدرک و گرفتن دانشجویان جدید." از آنچه که دانشجو با تمام دانش و مهارتی که در درس طرح

خود در ترم‌های پیش کسب کرده به سراغ یک طرح نهایی می‌رود و از ابتدا مطالعات را پیش می‌برد و طرح نهایی خود را در جمع ارائه می‌دهد. از این نظر شاید در رشته‌ی معماری، پایان‌نامه فرآیند طولانی‌تری از سایر رشته‌ها طی می‌کند، از نظر زمانی بیشتر طول می‌کشد و کار بیشتری می‌برد و روند انجام آن با ابهام بیشتری روبروست و عدم آشنایی کافی دانشجویان ارشد رشته معماری با روش پژوهش و تکالیفی نبودن دروس و اهمیت ندادن اساتید به این امر به تضعیف پایه‌های پژوهشی و آموزشی دانشجویان منجر می‌شود. بنابراین کیفیت و میزان راهنمایی اساتید معماری و پایه‌ی قوی دانشجو بر کیفیت تدوین پایان‌نامه می‌تواند تأثیرگذار باشد. براساس یافته‌های مطالعه حاضر، آشفتگی تفکر نظری به عنوان زمینه در سه بخش مطرح است. بخش نخست، به شناخت شبکه علمی جهانی رشته معماری مربوط می‌شود. مصاحبه‌شوندگان بیان کرده‌اند که دانشجویان در شناخت شبکه جهانی علمی این رشته، محدودند. آن‌ها در بیشتر موارد به متون سایر زبان‌ها دسترسی ندارند و حتی اگر دسترسی داشته باشند، توان خرید آن‌ها را ندارند؛ از این رو سعی می‌کنند در شرایط اضطرار به منابع داخلی، یا منابعی که دسترسی به آن برایشان آسان است، قناعت کنند. شناخت شبکه‌های علمی جهانی، چالش دیگری است که مصاحبه‌شوندگان بیان کردند. بدین معنی که دانشجویان حتی اگر بتوانند به زبان انگلیسی مسلط شوند، و حتی اگر محدودیت‌های دست‌یابی به متون تخصصی را «دور» بزنند، و کتاب‌های اصلی را پیدا کنند، باز هنوز قادر نیستند که تشخیص دهند که کدام کتاب و کدام شخص مهم است و چرا باید آن کتاب را خواند و آن شخصی که کتاب را نوشته است را شناخت. زیرا انبوهی از کتاب‌های لاتین در مورد و زمینه‌ی خاص وجود دارد و نویسندگان آنها با «ویکردهای» خاصیان کتاب‌ها را نوشته‌اند. به بیان دیگر، نوعی نظام سلسله‌مراتب پیچیده در تعیین «جایگاه» این کتاب‌ها و نویسندگان وجود دارند، که دانشجویانی که برای اولین بار با آنها روبرو می‌شوند، توانایی تشخیص آن را ندارند و در نتیجه در انبوهی از کتاب‌ها و مطالب و نویسندگان «غرق» می‌شوند و همه‌ی این مشکلات آشفتگی تفکر نظری و عدم سنخیت ادبیات نظری و مدل نظری پژوهش با نتایج و طرح نهایی پایان‌نامه را به دنبال دارد. پژوهش حاضر با هدف بررسی و تحلیل چالش‌ها و موانع پیش‌روی در تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد در رشته معماری و شهرسازی انجام پذیرفت، برای پاسخگویی به سؤال پژوهش از روش کیفی تحلیل داده بنیاد استفاده گردید؛ بدین منظور از ۲۸ نفر از اساتید و کارشناسان گروه معماری و طراحی شهری با استفاده از روش دلفی مصاحبه‌ای نیمه ساختاریافته به عمل آمد. نتایج حاصل از پژوهش گویای آن است که دانشجویان رشته مهندسی معماری و شهرسازی در فرآیند تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد به عنوان سند علمی و هویت حرفه‌ای خود با چالش‌های انگیزشی و آشفتگی تفکرات نظری و مدرک‌گرایی و ... مواجه هستند که باعث کاهش کارایی و کیفیت طرح‌ها و پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشجویان شده و نمی‌تواند سند و مدرکی برای تضمین و معرفی آنها به جامعه شغلی باشد و با طرح‌های اجرایی که در جامعه معماری و شهرسازی و مهندسی مشاور طراحی می‌گردد فاصله زیادی داشته و کارایی جز برای فارغ‌التحصیلی دانشجویان رشته معماری نداشته باشد. آنچه مسلم است این است که یک پایان‌نامه مطلوب، به عنوان یک پژوهش علمی باید به روش علمی، تهیه و براساس اصول نگارش علمی ارائه شود. در این صورت است که می‌توان امیدوار بود پایان‌نامه‌ها مصداق تولید علمی باشند. در پژوهش حاضر با استفاده از روش تحلیل داده بنیاد به بررسی چالش‌ها و موانعی که باعث می‌شود پایان‌نامه‌های ارشد معماری و شهرسازی بصورت طرح اجرایی درنیامده و کاربردی نباشند پرداخته شد و مقوله‌هایی از دل مصاحبه استخراج گردید که می‌توان با برطرف کردن این موانع و مشکلات، موجبات بهبود کیفیت پایان‌نامه‌های ارشد معماری را فراهم کرد و با اجرای روش‌های درست تدریس و راهنمایی و هدایت مناسب آن و داوری و ارزشیابی‌های دقیق زمینه بروز ایده‌های خلاقانه را در پایان‌نامه‌ها به وجود آورد تا این طرح و پایان‌نامه سندی برای وجود خلاقیت و توانایی فنی و هنری برای ورود دانشجویان به عرصه اجرایی و طراحی گردد. برای ارائه طرح‌های کاربردی و علمی در پایان‌نامه‌های ارشد معماری و شهرسازی علاوه بر تقویت پایه‌های آموزشی و پژوهشی دانشجویان از طرف گروه‌های آموزشی برای تضمین آینده شغلی و ایجاد انگیزه برای جوانان، باید نیازهای واقعی و اصلی، مسائل و مشکلات معماری و شهرسازی را شناسایی کرد تا دانشجویان در قالب پروپزال و پایان‌نامه به این مشکلاتن چاره‌جویی کنند، بنابراین انجام درست و علمی و کاربردی آن می‌تواند فرصتی برای دانشجویان معماری و شهرسازی باشد. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌ها و نتایج پژوهش‌های مورد اشاره در ادبیات تجربی پژوهش مطابقت داشته ولی همسویی نتایج این مطالعه با یافته‌های میرریاحی (۱۳۸۳) و گرچی مهبلیبی (۱۳۸۹) بیشتر می‌باشد، بدین معنی که تمامی پژوهش‌ات یاد شده بر اهمیت و نقش پایان‌نامه‌ها و

پژوهش در آموزش طراحی معماری و شهرسازی تأکید داشته‌اند ولی به علت عدم تطبیق پژوهش با شرایط و الزامات حاکم بر نظام آموزشی، پایان‌نامه‌ها به نتایج مطلوبی نرسیده و با معیارهای پایان‌نامه‌ی مطلوب فاصله دارند و نتایج حاصل از آنها قابلیت اجرایی ندارند. به طور کلی، نتایج این پژوهش می‌تواند از چند بعد دارای اهمیت باشد: اول اینکه می‌تواند اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های را از چالش‌ها و موانعی که دانشجویان در تدوین پایان‌نامه‌ها دارند، آگاه سازد و موجب برنامه‌ریزی هدفمند در جهت رفع کمبودها و توسعه آنها و نهایتاً توسعه علمی رشته معماری و شهرسازی گردد. در وهله بعدی، می‌تواند اطلاعات مناسبی را در اختیار برنامه‌ریزان حوزه معماری و شهرسازی قرار داده و ایشان را برای تجزیه و تحلیل و نشان دادن سیر و گرایش‌ها به رویکردهای مختلف مدیریت معماری و شهرسازی یاری رساند.

منابع

- احمدی گل، ج.، و سنگری، م. (۱۳۹۶). ارزیابی موضوعی و روش‌شناسی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته تکنولوژی آموزشی، فصلنامه آموزش عالی، ۱۰(۴)، ۱۶۷-۲۰۶.
- حجازی، ص.، و شفایی، م. (۱۳۹۹). ارزیابی ارتباط آموزش و کارحرفه‌ای در رشته معماری. نشریه علمی فناوری آموزش. ۱۵(۲)، ۱۶۵-۳۷۸.
- حکاک، م.، حزنی، س. ع.، مروتی، ح.، و اخلاقی، ط. (۱۳۹۷). عارضه‌یابی پژوهشی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی گیلان. پژوهش در آموزش علوم پزشکی، ۱۰(۲)، ۵۷-۴۶.
- خاکی، غ. (۱۳۹۹). روش پژوهش با رویکردی به پایان‌نامه نویسی. انتشارات بازتاب.
- دیانی، م. (۱۳۸۱). گلوگاه‌های پژوهش در علوم اجتماعی. انتشارات کتابخانه رایانه‌ای.
- رسولی، ب.، و شهریاری، پ. (۱۴۰۰). چاله‌ها و چالش‌های پژوهش در علوم انسانی در ایران؛ پنجره‌ای به‌روی سیاست‌گذاری علم. پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۳۷(۲)، ۳۳۳-۳۶۱.
- رضاخانی مقدم، ح.، شجاعی زاده، د.، نبی‌اللهی، ع.، و معز، س. (۱۳۹۰). تحلیل محتوای پایان‌نامه‌های آموزش بهداشت دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، تربیت مدرس و علوم پزشکی ایران در سال‌های ۸۹-۱۳۴۹. مجله دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران (پیاورد سلامت)، ۵(۱)، ۹۰-۸۰.
- شریف شهیدی، م.، بمانیان، م.، و یالپانیان، م. (۱۳۸۷). نقش پژوهش در فرآیند آموزش طراحی معماری. نشریه هویت شهر، ۲(۲)، ۸۱-۹۲.
- شورای عالی برنامه‌ریزی (۱۳۷۳). آیین‌نامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته. مصوبه نهایی جلسه ۲۹۱، تاریخ ۱۳۷۳/۱۰/۲۵.
- شورای عالی برنامه‌ریزی (۱۳۷۲). آیین‌نامه دوره دکتری PhD، مصوب جلسه ۲۷۴، تاریخ ۱۳۷۲/۱۲/۸.
- صداقتی، ع.، و حجت، ع. (۱۳۹۸). واکاوی برنامه درسی کارشناسی ارشد پیوسته و کارشناسی ارشد ناپیوسته معماری و مقایسه میزان انطباق آنها بر مولفه‌های آموزش معماری. نشریه علمی-پژوهشی فناوری آموزش، ۱(۱)، ۱۰۱-۱۱۹.
- کاظمی، ع. (۱۳۷۹). چگونه تحقیق کنیم: راهنمای جامع تحقیق، نگارش و دفاع از پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکترا. تهران: دانشگاه جامع امام حسین.
- کیان ارثی، م.، مظفر، ف.، و خسروی، و. (۱۳۹۸). مطالعه تطبیقی سه نسل آموزش دانشگاهی معماری از سه منظر روند، دانش و اندیشه طراحی. فصلنامه علمی و پژوهشی هویت شهر، ۳۷، ۵۹-۷۲.
- گرچی مهلبانی، ی. (۱۳۸۹). آموزش معماری امروز و چالش‌های آینده. نشریه علمی و پژوهشی فناوری آموزش، ۳(۴)، ۲۲۳-۲۳۴.
- گروت، لیندا، و وانگ، دیوید. (۱۳۸۴). روش پژوهش در معماری. [ترجمه علیرضا عینی فر]. انتشارات دانشگاه تهران.

- مجاهد، ش.، نصیریانی، خ.، سلیمی، ط.، لطفی، ح.، و خدایاریان، م. (۱۳۹۰). دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد در رابطه با اساتید راهنما. *گام‌های توسعه در آموزش پزشکی*، ۸(۲)، ۱۱۵-۱۲۳.
- منصوریان، ی. (۱۳۸۸). صد ویژگی یک مقاله علمی-پژوهشی خوب. *ماهنامه کتاب ماه کلیات*، ۱۳(۱)، ۷۸-۹۳.
- موحد، ض. (۱۳۸۷). *البته واضح و مبهرن است که ... رساله‌ای در اثر نویسی*. انتشارات نیلوفر.
- موسی‌پور، ن.، و علوی، س. ح. (۱۳۸۵). *نگارش علمی: راهنمای تدوین و نگارش مقاله، پایان‌نامه، رساله، و گزارش پژوهش*. انتشارات دانشگاه باهنر کرمان.
- مهاجری، ع. (۱۳۸۶). *مبانی روش پژوهش: تدارک مقاله‌های پژوهشی و پایان‌نامه‌های دانشجویی*. انتشارات چاپار.
- میرریاحی، س. (۱۳۸۳). جایگاه پایان‌نامه تحصیلی در نظام آموزش معماری (مطالعه موردی: دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهی بهشتی (دانشگاه ملی ایران، ۱۳۳۹-۱۳۵۹)). *نشریه صفا*، ۳۹.
- نایب‌پور، م.، بریری، م. (۱۳۸۷). *روش پژوهش و پایان‌نامه نویسی*. مؤسسه پژوهش ات و توسعه علوم انسانی.

References

- Ahmadi Gol, j. & Sangari, M. (2017). Thematic evaluation and methodology of bachelor's theses in the field of educational technology. *Journal of Higher Education*, 10(4), 167-206. [In Persian].
- Arad, S., & Heydarzadeh, A. (2014). Quality in architectural education: the damages and prospects, assessing the Kirk Patrick evaluation model in architectural education. *5th Conference on Architecture Education: Tehran, Iran*.
- Bayarcelik, E.B., & Tassel, F. (2012). *Research and development: source of economic growth*. *Proce Soc Behavior Sci* 2012, 58, 744 -53 . doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.09.1052.
- Charmaz. K. (2008). *Grounded theory as an emergent method*. In *Sharlene, N. H. & Patricia, L. (Eds.). Handbook of emergent methods*. The Guilford Press: New York & London, 155-170.
- Delamont, S., Atkinson, P., & Parry, O. (2002). *The doctoral experience: Success and failure in graduate school*. Press: Falmer, London.
- Dinham, SM. (1986). Architectural Education: Is Jury Criticism a Valid Teaching Technique. *In Architectural Record*, 174, 51-53.
- Diyani, M. (2002). *Research bottlenecks in the social sciences*. Publications Computer Library. [In Persian].
- Duyshart, B. (1997). *The digital document*. Press Architectual. oxford.
- Easterby-Smith, M., Thorpe, R., & Lowe, A. (2002). *Management research: An introduction*. Press Sage Publications, London.
- Gold, C.M., Walker, G. E., Associates. (2006). Envisioning the future of doctora education: Preparing stewards of the discipline, Carnegie essays on the doctorate. San. Gorji Mahlabani Y. [Architecture education today and future challenges]. *Technology of Education*, 4(3), 223230.
- Gorji Mehlabani, Y. (2010). Teaching contemporary architecture and future challenges. *Scientific Journal of Education Technology*, 3 (4), 223 - 234. [In Persian].
- Groat, L. & Wang, D. (2005). *Research method in architecture*. [Translated by Alireza Einifar]. Publications University of Tehran. [In Persian].
- Hakkak, M., Hozni, S E., Morovvati, H., & Ekhlaghi, T. (2018). Research complication in graduate students of Guilan University of Medical Sciences. *Research in Medical Education*, 10 (2), 57-46. [In Persian].
- Hejazi, S., & Shafayi, M. (2020). Evaluating the relationship between education and professional work in the field of architecture. *Scientific Journal of Education Technology*, 15 (2), 165 - 378. [In Persian].
- Helal, B. (2019). On The Architectural Laboratory as a Hybrid Interface Between Theory and Practice. *ARCC Conference Repository*, 1(1).
- Helal, B. (2019). On The Architectural Laboratory as a Hybrid Interface Between Theory and Practice. *ARCC Conference Repository*, 1(1).
- Holbrook, A. (2002). Examining the quality of doctoral research, *Symposium presented at the American Education Research Association Conference, New Orleans, LA*.
- Kazemi, A. (2000). *How to do research: Comprehensive guide to research, writing and defense of master's and doctoral dissertations*. Publications Imam Hossein University, Tehran. [In Persian].
- Khaki, Gh. (2020). *Research method with an approach to dissertation writing*. Publications Baztab, Tehran.

- Kiyan Ersi, M. Mozaffar, F. & Khosravi, M. (2019). A comparative study of three generations of university education in architecture from three perspectives: design process, knowledge and thought. *Scientific Journal of City Identity*, 37, 59-72. [In Persian].
- Lovat, T. (2002). Ways of knowing: How examiners position themselves in relation to the doctoral, *Paper presented at the American Education Research Association Conference, New Orleans, LA*.
- Lovitts, B. E. (2007). Making the implicit explicit: A conceptual approach for assessing the outcomes of doctoral education, *Paper presented at the annual meeting of the Association for the Study of Higher Education, Sacramento, CA*. Retrieved from. www.carnegiefoundation.org/CID/ashe?lovitts.pdf.
- Maki, P., & Borkowski, N. (2006). *The assessment of doctoral education: Emerging criteria and new models for improving outcomes*. Publishing Stylus, 215-237.
- Mansouriyani, Y. (2009). One Hundred Characteristics of a Good Scientific-Research Article. *Monthly Book of the Monthly*, 13 (1), 78-93. [In Persian].
- Mirriai, S. (2004). Case study: Faculty of Architecture and Urban Planning, Shahi Beheshti University (National University of Iran, 1339-1359). *Sefeh Journal*, 39. [In Persian].
- Mohajeri, A. (2007). *Basics of research method: Preparation of research articles and student dissertations*. Publications Chapar, Tehran. [In Persian].
- Mojahed, Sh. Sharyani, Kh. Salimi, T. Lotfi, H. & Khodayariyan, M. (2011). Students' Perspectives of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences in Yazd in Relation to Supervisors. *Developmental Steps in Medical Education*, 8 (2), 123-115. [In Persian].
- Mousapour, N., & Alavi, S. H. (2006). *Scientific Writing: A guide to compiling and writing an article, dissertation, dissertation, and research report*. Publications Bahonar University of Kerman. Kerman. [In Persian].
- Movahed, Z. (2008). *Of course, it is clear that ... a treatise on writing*. Publications Niloufar, Tehran. [In Persian].
- Nayebpour, M., & Bariri, M. (2008). *Research methods and dissertation writing*. Published by: Institute for Research and Development of Humanities. Tehran. [In Persian].
- Planning Concil. (1995). Regulations of the PhD course, approved by the 274th session, dated 12/8/1372. [In Persian].
- Planning Concil. (1996). The educational regulations of the discontinuous master's degree course, the final approval of the 291st session, dated 10/25/1373. [In Persian].
- Powell, S., & Green, H. (2007). *The doctorate worldwide*. Press: Open University, McGraw -Hill Education (UK), 1 -275.
- Rasouli, B. & Shahriyari, P. (2021). Challenges of research in humanities in Iran; A window to science policy, research paper. *Information Management*, 37 (2), 361-333.
- Razzaghi, Asl, S., Rostami, Z., & Zibayi, N. (2015). Content analysis of international urban design articles during the period of 8 years (2005-2002): Subject and research methods. *City Identity Quarterly*, 9 (24), 86-79. [In Persian].
- Reitz, J. M. (2002). ODLIS: Online Dictionary of Library and Information Science. *US: Western Connecticut State University*. <http://www.wcsu.edu/library/odlis.html#D> (accessed July 6, 2003).
- Rifaat, S. I. (2019). The multidisciplinary approach to architectural education: bridging the gap between academic education and the complexities of professional practice. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 471, 082067.
- Ritchie, B., Palmer, C., & Burns, P. (2005). *Tourism Research Methods: integrating theory with practice*. Press John Wiley and Sons.
- Sedaghati, A. & Hojjat, I. (2019). Analyze the master's and discontinuous master's degree curricula in architecture and compare their degree of adaptation to the components of architecture education. *Journal of Educational Technology*, 1, 101-119. [In Persian].
- Sharif Shahidi, M., Bemaniyan, M., & Palpaniyan, M. (2008). The role of research in the process of teaching architectural design. *Journal of City Identity*, 2 (2), 81 - 92. [In Persian].